

Лошак А. Е.,
здобувач освітньо-наукового рівня бакалавр
за спеціальністю 081 “Право”
Науковий керівник: Солодка І. В.,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук
Хмельницький університет управління і права
імені Леоніда Юзькова

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Однією з провідних характеристик демократичної правової держави є ефективний механізм конституційного контролю, що забезпечує верховенство Конституції та захист основоположних прав і свобод людини. В Україні таку функцію виконує Конституційний Суд України.

Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [1].

Принцип верховенства права закріплений у статті 8 Конституції України та є фундаментом функціонування всієї правової системи. Він означає, що ніхто не є вищим за закон, і що всі державні органи діють виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Роль Конституційного Суду у цьому процесі є визначальною. Коли Конституційний Суд України визнає закон неконституційним, він втрачає чинність з дня ухвалення відповідного рішення, або з дати визначеної в рішенні. Це є прямим проявом верховенства Конституції над усіма іншими нормативно правовими актами.

Захист конституційних прав і свобод людини здійснюється через подання конституційної скарги. Запровадження в Україні інституту конституційної

скарги варто розглядати як важливий та прогресивний крок щодо забезпечення захисту прав людини, оскільки конституційне право осіб

звертатися з конституційними скаргами стосовно законів, які були застосовані в остаточному судовому рішенні в їх справі, надає реальну можливість не лише судового перегляду справи відповідної особи внаслідок визнання неконституційними застосованих положень закону, а й засобом вдосконалення законодавства України [2]. При розгляді справ Конституційний Суд застосовує практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Це закріплено в Законі України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” від 23.02.2006 р.

Воєнний стан, введений в Україні через збройну агресію, створив нові виклики для функціонування Конституційного Суду. Відповідно до статті 64 Конституції України у період воєнного стану окремі права можуть зазнавати обмежень, однак навіть у таких обставинах держава повинна забезпечувати дотримання фундаментальних прав, зокрема права на життя, повагу до людської гідності, недопустимість катувань тощо. Основна проблема Суду полягає у необхідності перевіряти, чи є ці обмеження пропорційними, обґрунтованими та чи не порушують вони недоторканні права, які не підлягають обмеженню навіть в умовах воєнного стану. Також в таких умовах є складність у здійсненні конституційного контролю, тому що частина суддів може бути відсутня або не мати можливості брати участі у засіданнях. Це впливає на своєчасність розгляду конституційних подань, звернень і скарг.

Роль Конституційного Суду України не обмежується здійсненням конституційного контролю, вона також включає забезпечення стабільності правового порядку, утвердження принципу верховенства права та запобігання узурпації влади. У нинішніх умовах воєнного стану його діяльність набуває особливої ваги для збереження демократичних принципів, захисту прав людини та підтримки конституційної державності України.

Список використаних джерел

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>

2. Щебетун І. С., Міхайліна Т. В. Конституційна скарга як засіб захисту прав людини: теоретико-прикладний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2022. № 56, 41 с.